

Ege Coğrafya Dergisi, 19/1 (2010), 31-47, İzmir
Aegean Geographical Journal, 19/1 (2010), 31-47, İzmir—TURKEY

DAHA İYİ BİR HAYATA DOĞRU: “YAŞAM BİÇİMİ GÖÇÜ”¹

Towards a Better Life: “Lifestyle Migration”

İlkay SÜDAŞ

*Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü
ilkay.sudas@ege.edu.tr*

Mustafa MUTLUER

*Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü
mustafa.mutluer@ege.edu.tr*

Abstract

Lifestyle migration terms the migration movement of relatively affluent individuals moving voluntarily to the places where they believe they can lead a better life. A certain definition of this type of migration is difficult. This difficulty is mainly based on the obscurity related to temporality or permanence of the movement; the diversity of migrants in aspect of their motivations and demographic characteristics and the difference of migration destinations. The destination may be a coastal resort, a historical town or a rural area. It is observed that immigrants are generally middle aged or elderly citizens of the affluent countries. There is a strong nexus between migration movement and tourism and lifestyle migration destinations are mostly located in the Mediterranean climate zone. In this article, the theoretical background of lifestyle migration is discussed and the general picture of this relatively new phenomenon is presented.

Keywords: Lifestyle migration, retirement migration, Turkey

Öz

Yaşam biçimi göçü, refah düzeyi yüksek bireylerin, daha iyi bir yaşam sürdüreceklerini düşündükleri yerlere, iradi bir biçimde gerçekleştirdikleri tüm nüfus hareketlerinin içine alan, göreceli olarak yeni bir göç türüdür. Bu yeni nüfus hareketin tanımlanmasında çeşitli güçlükler söz konusudur. Bu güçlükler arasında, hareketin kalıcılık ya da geçicilik gibi niteliklerinin belirsizlik göstermesi, göçe katılanların motivasyonlar ve demografik özellikler açısından büyük çeşitlilik sergilemeleri ve birbirinden farklı nitelikteki (kıyı turizmi alanları, tarihsel özelliği olan yerleşmeler, kırsal alanlar vb.) destinasyonlara göç edilmesi sayılabilir. Bununla birlikte, göç destinasyonlarının genel olarak, Akdeniz iklim kuşağında yer aldığı; göçmenlerin, gönderen toplumlardaki ortalama yaşın üzerindeki bireyler olduğu ve bu hareketin, turizm ile sıkı bir bağlantısının bulunduğu gözlenmektedir. Bu makalede, yaşam biçimi göçü ifadesinin içerdiği kavramsal çeşitlilik ve görece yeni olan bu konuyu kuramsal boyutu ile dünyadaki ve Türkiye’deki durumu üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yaşam biçimi göçü, emekli göçü, Türkiye

¹ Bu çalışma, Ege Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Fonu Saymanlığı’nca desteklenmiştir (**Proje no:** 07EDB017) ve İlkay Südaş’ın doktora tezine dayanmaktadır.

Giriş

Uluslararası göç, günümüzde sosyal bilimlerin alanında, üzerinde belki de en çok durulan olguların başında gelmektedir. İnsan hareketliliğinin boyutları giderek çeşitlenmekte, her yıl milyonlarca insan farklı nedenlerle uluslararası göç hareketlerine katılmaktadır. Göçe yol açan nedenler birbirinden farklı olsa da genel olarak kabul gören bir durum, uluslararası nüfus hareketlerinin büyük ölçüde “çevre”den “merkez”e, göreceli olarak gelişmiş ülkelere doğru gerçekleştiğidir. Bunun yanı sıra sanayileşmiş ülkelerde toplanan göçmenlerin çoğunlukla olumsuz çağrışımlar uyandırdığı, uyum sorunları ile gündeme geldikleri, sığınma hareketleri ve istihdam kaygıları ile belirlenen bir *mağduriyet* ekseninde algılandıkları da bir gerçektir. Bilimsel araştırmalara çoğunlukla bu yaklaşımla konu olan uluslararası göç olgusuna dair kavramsallaştırma ve geliştirilen kuramlar da daha çok ekonomik temellere dayanmakta ancak göç hareketlerindeki çeşitlenmeye paralel olarak daha farklı boyutlar da kazanmaktadır. Bugüne kadar göç hareketlerini açıklamaya çalışan pek çok kuram ortaya atılmıştır. Değişen dünya düzeni, küreselleşme, ihtiyaçları ve motivasyonları değişen toplumlar ve dünya nüfusunun dinamik yapısı nedeniyle göç hareketleri de sürekli yeni boyutlar kazanmakta ve göç kuramları sürekli bir değişimden geçmektedir. Göç kuramları her ne kadar temelde *ekonomik* bir bakış açısı ile geliştirilmişse de bu kuramların, göçleri çok sayıda ve birbiriyle ilişkili nedenlere bağlayarak açıklayan bir bakış açısına doğru bir değişim gösterdiği gözlenmektedir ancak Portes’e atfen Abadan-Unat’ın (2006:19) vurguladığı gibi “*sosyal bilimlerde göçleri açıklayan tek bir büyük kuram da yoktur*”.

Günümüzde, nüfus hareketlerinin tümünün tek nedeni ekonomik kazanç kaygısı değildir. Bir iş bulma ya da sığınma kaygısının bulunmadığı, bir doğal afetin ya da savaşın yol açmadığı, dolayısıyla hareketin bir mağduriyetten kaynaklanmadığı; “göçmen”in de verili toplumsal hiyerarşide “aşağıda” yer almadığı bir başka göç hareketinin hacmi de yıldan yıla büyümektedir. Bu harekete, sanayileşmiş ülkeler kaynaklık etmekte ve hareketin turizm faaliyetleriyle sıkı bir ilişkisi bulunmaktadır. Akdeniz ikliminin en önemli çekici faktör olduğu bu “refah göçü” dünya çapında

gözlenmekte, Kanada ve ABD’den güneye, Kuzey Avrupa’dan Akdeniz kıyılarına ve Japonya’dan da Pasifik dünyasına ve Avustralya kıyılarına doğru gerçekleşmektedir. Göçe katılanların orta yaş üzerindeki yaş gruplarına dâhil olmaları ve çoğunlukla emekliliklerinin ardından, çalışma yaşamları boyunca tatillerini geçirdikleri destinasyonlara doğru göç etmeleri, uzun bir zaman bu olgunun “*uluslararası emekli göçü*” başlığı altında incelenmesine yol açmıştır. Bununla birlikte, günümüz dünyasında değişimlerin büyük bir hızla gerçekleşmesi, küreselleşmenin yarattığı esneklik, ulaşım ve iletişim olanaklarının sağladığı giderek artan bir hareketlilik sonucunda, insanların mekâna olan fiziksel bağlılıkları bir zorunluluk olmaktan çıkmıştır. Bunun bir sonucu olarak sanayi toplumlarının bireyleri, yalnızca emekliliğin getirdiği *maddi özgürlük* ve *hareket serbestliğinin* bir sonucu olarak değil, aynı zamanda emekliliklerinden önce de yaşamlarını daha rahat sürdürebilecekleri, Akdeniz ikliminin tadını çıkarabilecekleri yerlere yönelmektedirler. *Refah düzeyinin yüksek olması* ve göç kararında *iklim koşullarının büyük önem taşınması* dışında, bu göç hareketine katılanların pek az ortak özelliği vardır. Emekliler ve emekli olmayanlar, geçici ya da kalıcı olarak göç edenler, göç ettikleri yerlerde çalışmaya devam edenler, eşleriyle ya da bir eş nedeniyle göç edenler, ikinci konutlarda ikamet eden ya da karavan ve yat gibi “alternatif” yaşama mekânlarını ya da kırsal alanları ve tarihsel dokunun korunduğu yerleşmeleri tercih edenlere kadar büyük bir çeşitlilik gösteren bu göçmen grubu, uluslararası göçmen nüfusu içinde ayrıcalıklı bir sınıf gibidir. Bu çeşitliliği kapsayacak şekilde bir “*şemsiye kavram*” olarak son yıllarda *yaşam biçimi göçü* (*lifestyle migration*) kavramı öne sürülmüştür. O’Reilly ve Benson (2009) tarafından ortaya atılan; büyük bir kısmını yaşlı göçmenlerin gerçekleştirdiği ve turizm hareketleriyle yakından ilişkili olan bu yeni göç hareketine dair kavramsallaştırma, son yıllarda göç alanında çalışan sosyal bilimcilerin üzerinde düşündükleri yeni sorulardan biri olarak ortaya çıkmıştır. Bu makale, söz konusu kavramın içeriğine yakından bakmayı ve bu göç hareketinin coğrafi boyutunu ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Göç Literatüründe Yeni Bir Kavram: Yaşam Biçimi Göçü

20. yüzyıl boyunca sağlık koşullarının iyileşmesi, ortalama ömrün, dolayısıyla yaşamın emekli olarak geçirilen bölümünün uzaması ve uluslararası turizm hareketlerindeki gelişmeler, refah düzeyinin yüksekliğine bağlı göçlere zemin hazırlayan başlıca gelişmeler arasında sayılabilir. Yüksek bir refah düzeyi ile birlikte, harcayacak parası ve eğlenecek zamanı olan orta yaş ve üzerindeki nüfus miktarındaki artış, Gelles ve Levine’in (1995:143) ifadesiyle “*boş zamana sahip yeni bir sınıfta*” ortaya çıkarmıştır. Bu sınıf, çalışma yaşamı boyunca sürdürülen *tatil alışkanlıklarının*, *boş zamanlarını*, sağlık sorunlarından ve başka nedenlerden kaynaklanan *daha yumuşak bir iklimde yaşama isteklerinin* ve sahip oldukları *yüksek refah düzeyinin* ortaklaşa sonucu olarak, literatürde yer alması bakımından görece yeni bir nüfus hareketini ortaya çıkarmıştır. Sözü edilen faktörlerin etkisi ile hareket eden ve katılanların refah toplumlarının bireylerinin oluşturduğu, bir kısmı emekli olmuş bu göçmenlerin genel göçmen algısının dışında kalması nedeniyle, refaha dayalı göçlerin uluslararası göç kuramlarında yer bulamaması da şaşırtıcı değildir. Örneğin Clout (1995), uluslararası göçlerin refah toplumlarındaki bir örneği olarak Fransa’ya yönelik Britanyalı göçüne ait bir değerlendirme yaparken “*bu tür bir göçün, uluslararası işgücü göçlerinden açık bir biçimde farklı olduğuna*” dikkati çekmektedir. Benzer biçimde, örneğin Arango da (2000:257), İspanya’nın göç alan bir ülkeye dönüşme sürecini ele aldığı yazısında, İspanya’daki göçmenlerin çeşitliliği içinde, daha en baştan ayırt edilmesi gereken bir grup olarak “*bir kısmı emekli Avrupalı göçmenler*”e vurgu yapmaktadır. Göreceli olarak yeni bir göç türü olması, konu hakkındaki verilerin kısıtlı olması ve yapılan çalışmaların, başka göç türleriyle ilgili olarak yapılan çalışmalarla karşılaştırıldığında yetersiz olması gibi nedenlerden ötürü, turizmle bağlantılı yaşlı/emekli göçleri, şimdiye kadar ortaya atılan göç kuramları içinde yer almamıştır ve çeşitli tanımlama güçlükleri de halen güncelliğini korumaktadır. Aslında bu güçlüğün önemli nedenlerinden biri de hareketin küreselleşme ile yakın ilişkisidir. O’Reilly (2007:278) göçün küreselleşme ile olan

sıkı bağına dikkati çekmektedir: Küreselleşmeyle birlikte, sınırlar geçirgenleşmiş ve dünya *tek bir yer* olarak algılanmaya başlanmış; ulus devletlerin gücü, ulus-ötesi ve küresel kuruluşlar karşısında azalmıştır. Geçmişte geçici olacağı varsayılan göç hareketleri de küreselleşme sonucunda giderek artan sayıda insanı ilgilendirir olmuş, modern dünyanın yadsınamaz bir gerçeği haline gelmiştir. Seyahat ve turizmin en büyük endüstri haline gelmiş, göç “modern yaşamın temel unsurlarından biri” olarak tanımlanmaya başlanmıştır. Göçün hacminin büyümesinin yanı sıra biçimi de değişmiştir. Geçmişte, yeni bir yaşama yönelik olarak bir kereye mahsus yapıldığı düşünülen göç hareketleri, artık çok yönlüdür ve turizmle göç ayrımının da netliğini kaybettiği öne sürülmektedir.

Bu refah göçüne katılanlar arasında “emekliler” bir grubu oluşturmakta, kitlenin tümü ise çalışma yaşamıyla ve kendi ülkesiyle bağını tümenden koparmış olanların yanında, gerekli koşullarda geri dönebilecek olanlardan ve zaman zaman zaten geri dönenlerden, yaşamını uzun süreli bir tatil gibi sürdürenlere, birden çok ülkede ve evde yaşayanlara ya da kalıcı göç için emekliliğini bekleyenlere kadar farklı profillere sahip insanları barındırmaktadır. Kavramsallaştırmayı önemli ölçüde zorlaştıran da bu çeşitlilik, konu ile ilgili çalışmaların başlıklarına da yansımaktadır. Bunlar arasında, *yaşlı göçleri* (Wiseman ve Roseman 1979, Golant 1980, Fournier ve diğ. 1988, Rogers 1988, Clark ve White 1990, Sastry 1992, Walters 1994, Lin 1997, Illés 2007) *turizmle bağlantılı göçler* (Williams ve Hall 2000), *ikamete dayalı turizm (residential tourism)* (Barke ve France, 1988, Barke 1991, Casado-Diaz, 2006), *emekli göçleri* (Williams vd. 1997, King ve diğ. 1998, Williams ve diğ. 2000) gibi adlandırmalar sayılabilir.

Bunun yanı sıra, pek çok göçmen tipi de ayırt edilmiştir: *Yaşa* (*kır saçlı göçebeler, emekli göçmenler*) ya da *iklimin rolüne* (*kar kuşları, kış güneşi arayanlar*) gönderme yapan adlandırmaların yanı sıra, *ikinci konut sahipleri, ikamete dayalı turistler* (O’Reilly 1995) gibi göçmen tipleri de öne sürülmüştür. Yaşamın geç-dönemindeki göçler (*later-life migration* - Friedrich ve Warnes 2000; Walters 2000) de

hareketin açıklanmasında kullanılmış diğer bir kavramdır. Tüm bu adlandırmalar arasında, örneğin “emekli göçü” adlandırması, tüm göçmenler **emekli** olmadıkları için; “geç dönem göçleri” adlandırması ise tüm göçmenler **yaşlı** olmadığı için yeterli olmamaktadır. **İkinci ev sahipliği**, tüm göçmenler ev sahibi olmadığı için yeterli olmamakta, kalış süreleri çok çeşitlilik gösterdiği için de hareketi **kalıcı** ya da **geçici** bir göç olarak tanımlamak güçleşmektedir.

Bununla birlikte turizmle bağlantılı yaşlı göçlerinin çeşitliliğine karşın, bazı ortak özelliklerden de söz edilebilir: Göç hareketine katılanlar, çoğunlukla hem gönderen ülkelerdeki hem de kabul eden ülkelerdeki ortalama yaşın üzerindeki yaş gruplarına aittirler. Göç, her zamanki gibi **daha rahat yaşama ortamı** aramaktan kaynaklanmaktadır ancak ekonomik kaygı söz konusu değildir. Kaynak ülkeler, diğer göç türlerindeki aksine, yaşam standardı ve refah düzeyi yüksek ülkelerdir. İşgücü göçlerinde, üretim süreçleri göçün önemli bir parçası iken, turizmle bağlantılı yaşlı göçlerinde, göçmenler **tüketici konumundadırlar** ve *turistlerin göçmene dönüşmesi*, bu durumu değiştirmemekte aksine pekiştirmektedir. Çoğunlukla, yaşlı göçmenlerin göç edilen bölgelerle daha önceye dayanan **tatil bağlantıları** bulunmaktadır. Göçler mevsimlik olabileceği gibi kalıcı da olabilmektedir, yıl içinde değişen oranlardaki bir süre –bazen yılın yarısı, bazen tamamına yakını bazen de tamamı- hedef bölgede geçirilir. Bu noktada belirleyici unsur, **kişisel kararlar** olmaktadır: Anayurtla, aile akraba ve çocuklarla olan bağlantılar, halen sürdürülmekte olan bir iş ya da sağlık sorunları, bu kararda etkili rol oynar.

Bu alanda yürütülmüş çok sayıda araştırmanın birikimi sonucunda, kapsayıcı bir başlık olarak *yaşam biçimi göçü* bir şemsiye kavram olarak ortaya atılmıştır. Konu ile ilgili ilk kavramsallaştırma girişimine O'Reilly'nin çalışmalarında rastlanmaktadır. Fountain ve Hall (2002), O'Reilly (2007a, 2007b), Benson ve O'Reilly (2009), Benson (2010), Torkington (2010), kavramı ortaya atan ve içeriğini tartışan ilk çalışmaları vermişlerdir. “Yaşam biçimi göçü” ifadesi ile tam olarak ne kast edildiğini anlamak bakımından, yaşam biçimi göçleri içinde sayılabilecek her türlü nüfus hareketini inceleyen

araştırmacıları bir araya getiren bir akademik grubun internet sayfasındaki tanım dikkate değerdir: “*Turizm ve göç arasında bağ kuran ve bunlar arasındaki ayrımı belirsizleştiren yeni ve esnek hareketlilik biçimleri, sosyal bilimler için derin metodolojik ve kavramsal sorunların habercisi olmaktadır. Bizler burada, güneşe taşınan Kuzey Avrupalılar (İngilizler, İsveçliler, Norveçliler, Almanlar), ikinci evlerini Fas'ta satın alan Fransızlar, emekliliklerini Meksika'da geçiren ABD vatandaşları ve hatta eğitimlerine bir yıl ara veren öğrenciler üzerine düşünüyoruz. Refah düzeyi yüksek göçmenler, “kırsalda huzurlu yaşam” kavramı içine hapsolmuş ya da “turizm ve seyahat” arasında bir ayrımla belirginleştirilen bir şeylerin arayışı içinde, anavatanlarıyla hedef ülke arasında göç ederler, salınırlar, dolaşırlar ya da dönüp dururlar. Bazılarının birden çok yerde evleri bulunurken, bazıları bir yerde çalışıp diğer bir yerde yaşarlar; bazıları basit bir ziyaret gerçekleştirirken, diğer bazıları sürekli bir hareket halindedir. Güdülerini çoğunlukla kentsel yaşam karşılığı ve anti-modernidir. Her biri, kendilerine özgü tarihsel geçmişlere ve nesnel koşullara sahip yeni eğilimler gösterirler. Ancak bu göçmenlerin, eskiden kalma konuların, Büyük Tur'un, kolonicilik ve imparatorluğun, seyahat ve kaçışın bir devamı oldukları söylenebilir mi? Bu kitlenin göçü, en iyi biçimde, göçmenlerin bireysel güdülerini yoluyla mı yoksa küreselleşme, dünya sistemleri, ulusötesilik ve diasporanın kavramsal merceği aracılığıyla mı açıklanabilir? Bu hareketin coğrafi alanlar ve sınır alanları ile “kabul eden” ve “gönderen” topluluklardaki etkileri nelerdir? Burada bir araya gelmiş araştırmacılar, yaşam biçimi göçü olarak adlandırabileceğimiz bağımsız bir alanda, bu ve bunlarla ilişkili sorulara yanıt aramaktadırlar (<http://www.uta.fi/yky/lifestylemigration>)”.*

Yaşam biçimi göçmenleri, masrafların düşük ve emlak fiyatlarının daha ucuz olduğu ülkelere; ve çoğunlukla “yaşam kalitesi”nin belirleyici rol oynadığı yerlere doğru geçici ya da kalıcı olarak toplu halde hareket eden, refah düzeyleri göreceli olarak yüksek bireylerdir. O'Reilly (2007a), İspanya'ya göç eden Kuzey Avrupalıları; Malta, İtalya, Portekiz, Yunanistan ve Türkiye'deki Kuzey Avrupalı emeklileri; Hırvatistan'daki Avrupalı ve Amerikalı ikinci ev sahiplerini; Fransa'ya taşınan İngilizleri, Fransa'daki

Hollandalıları, Romanya'daki Avrupalıları, Meksika'ya göç eden Kuzey Amerikalıları, Fas'a yönelen Avrupalıları ve Florida'ya yönelen Kanadalıları içeren oldukça geniş bir göçmen grubunu, "yaşam biçimi göçü" başlığı altında incelenebilecek göçmenler arasında saymaktadır. Yaşam biçimi göçmenleri "daha iyi bir hayat" arayışı içindedirler dolayısıyla *yaşam kalitesi* (Lardiés ve diğ. 2009) önemli motivasyonlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır. Hareket, kıyıları olduğu kadar, kırsal alanlara (King 2002, Brown ve Glasgow 2008, Benson 2010) da yönelmektedir.

Konuyla İlgili Çalışmalar ve Literatüre Coğrafi Katkı

Bu başlık altında, öncelikli olarak ilgili literatürün büyük bir bölümünü oluşturan emekli göçü çalışmaları üzerinde durulmakla birlikte konuyu son yıllarda "yaşam biçimi göçü" başlığı altında inceleyen literatür de tanıtılmakta; bunun yanı sıra, Türkiye'de yerleşmiş yabancılarla ilgili çalışmalara da dikkat çekilmektedir.

Yaşam biçimi göçleri üzerine araştırmaların temelini, daha çok emekli göçmenler üzerine yapılmış araştırmalar oluşturmaktadır. Dolayısıyla konu hakkındaki literatürün ortaya çıkıp gelişmesinde emekli göçü araştırmalarının bir başlangıç sağladığı söylenebilir. Emekli göçleri ile ilgili olarak Dünya'nın çeşitli bölgeleri hakkında çok sayıda ve çeşitli ölçeklerde (makale, rapor, kitap gibi) yayın bulunmaktadır. *Turizmle bağlantılı yaşlı göçü, keyif göçü, emekli göçü, heliotropizm* gibi çeşitli adlandırmaların yanı sıra, refah toplumlarından kaynaklanan ve turizmle bağlantılı göç hareketlerini doğrudan *yaşam biçimi göçü* olarak adlandıran yayınlara da son birkaç yıldır rastlanmaktadır.

Emekli/yaşlı göçleri üzerine çok sayıda araştırma yapılmış ve ilgili her bir sosyal bilim dalı literatüre kendi katkısını sağlamıştır. Uluslararası emekli göçleri söz konusu olduğunda, alanda söz sahibi olan başlıca disiplinlerin *turizm çalışmaları* ve *sosyal gerontoloji* olduğu gözlenmektedir. Bu literatüre katkı sağlayan başlıca alanlardan biri diğeri de *beşeri coğrafya*dır. Her ne kadar emekli göçü literatürü genişlemeye devam etse de diğeri göç türlerine ilişkin araştırmaların hacmi ile

karşılaştırıldığında, bu birikim oldukça yenidir. Sosyal bilimlerin söz konusu literatüre katkısını anlamak bakımından, Walters ve Wilder'in (2003) çalışması dikkat çekicidir: Yaşlılık dönemindeki göçler (*Later-life migration*) ile ilgili 1990–2000 dönemine ait çalışmaların bir analizini yapan Walters ve Wilder, sosyal gerontoloji dergilerinde çoğunlukla sosyologların katkısının önemine işaret ederken, ekonomik ve coğrafi katkının yetersizliğine değinmektedirler. Başlıca gerontoloji dergilerinde¹ söz konusu dönemde yayımlanan yaşlı göçleri ile ilgili makalelerin, %47'si sosyoloji, %18'i coğrafya, %16'sı ekonomi, %3'ü gerontoloji, %3'ü demografi, %7'si diğeri alanlardan araştırmacıların katkısıyla oluşmuştur (%6 bilinmiyor). Görüldüğü üzere beşeri coğrafyacılar, sosyologların ardından 1990'lı yıllarda konuyla en çok ilgilenen sosyal bilimciler olmuşlardır. Yine 90'lı yıllarda sosyal bilimlerle ilgili dergilerde yayımlanmış 155 makale içinde belli başlı coğrafya dergilerinin² payı %13'tür. Emekli göçü araştırmalarında disiplinlerarası bir yaklaşımın gerekliliğine ve konuya farklı disiplinlerin katkısına Božić de (2006) dikkat çekmektedir: Konu, göçmenlerin coğrafi dağılışı, motivasyonları, sosyal çevreleri ve yerel halk ile entegrasyonları ile sağlık ve refah düzeyi gibi açılardan ele alınmasının yanı sıra, ulus-ötesi kimlik oluşumu, vatan kavramının zihinsel inşası ve ulus-üstü vatandaşlığın anlamı gibi farklı boyutları açısından da incelenmektedir.

"Yaşam biçimi göçü" kavramının çekirdeği sayılabilecek *emekli göçleri* ile ilgili çalışmalar, 1990'ların sonlarına doğru artış göstermeye başlamıştır. Avrupa Bilim Fonu, 90'ların sonunda emekli göçleri ile ilgili projeleri desteklerken, *International Journal of Population Geography* (1998), uluslararası emekli göçlerine artan ilgiye dikkati çekmek için bir sayısını Avrupa'daki emekli göçlerini ele alan çalışmalara; *La Revue Européenne des Migrations Internationales* (2002) ise göçün turizmle bağlantısını kuran çalışmalara ayırmıştır. *Ageing and Society* (2004) ise "*Older Migrants in Europe: Papers from a European Science Foundation Scientific Network*" başlığıyla özel bir sayı yayımlamıştır. Emekli göçleri ile ilgili büyük bölümü beşeri coğrafi olan çok sayıda alan araştırmasının (Mings 1997; King ve Patterson

1998; Rodríguez ve diğ. 1998; Warnes ve Patterson, 1998; Tomljenovic ve Faulkner 2000, Kaiser 2001) yanı sıra turizm ve uluslararası göç ilişkisi ile emekli göçmenlerin yaşayışını ele alan başka araştırmalar da bulunmaktadır (Williams ve diğ. 2000, Williams ve Hall 2000, Kritz ve diğ. 2000, Dwyer 2001).

Warnes, kalkınmış ülkelerden gelen emekli göçlerinin dünya çapında coğrafi dağılışı ele alan “*The International Dispersal of Pensioners from Affluent Countries*” başlıklı makalesinde şu bulgulara değinmektedir: İngilizler, daha önceki popüler destinasyonlar arasında olan Avustralya, Yeni Zelanda, Güney Afrika gibi ülkelerin aksine, artık daha çok Avrupa’daki destinasyonları tercih etmektedirler. ABD ise halen İngilizler ve Almanlar için önemli bir hedef bölgedir. Kuzey Avrupa ülkelerinden Güney Avrupa ülkelerine yönelik emekli göçleri de son on yıllarda önemli bir artış göstermiştir (Warnes 2001). King (2002), “*Towards a New Map of European Migration*” başlıklı çalışmasında, güneşe ve kırsal alanlara yönelen yaşlı nüfusun göçünü, Avrupa’daki belli başlı göç hareketleri içerisinde bir başlık olarak değerlendirmekte; bu kitleyi *heliotropik göçmenler* olarak nitelendirmektedir.

Avrupa kıtasına ait çalışmalar, özellikle Avrupa Bilim Fonu’nun (European Science Foundation) 1990’ların sonunda bu konudaki projelere önem vermesi ile ciddi bir artış göstermiştir. 2002’de, ABF tarafından emekli göçleri ile ilgili geniş kapsamlı bir bibliyografya yayımlanmış, Avrupa kıtası dışından da bazı çalışmalara yer verilmiştir (Casado-Díaz ve diğ. 2002). Emekli göçleri ile ilgili coğrafi araştırmalar genellikle Almanlar (Kaiser 2001, Breuer 2005) ve İngilizler (International Journal of Population Geography 1998) üzerine odaklanmakta ancak çeşitli ulusların karşılaştırılması şeklindeki çalışmalara da (Rodríguez ve diğ. 1998) rastlanmaktadır. Akdeniz’in kuzey kıyılarında yoğunlaşan araştırmalar, çoğunlukla 90’lı yılların ikinci yarısına aittir. İngiliz emekli göçmenleri ele alan ve *Sunset Lives* (Günbatımındaki Yaşamlar) adıyla yayınlanan araştırma (King, Warnes ve Williams 2000), Portekiz’in Algarve kıyısı, Malta, İtalya’da Toskana ve İspanya’nın Costa del Sol’de yerleşmiş İngilizleri ele almakta ve ülkelerarası karşılaştırma açısından önemli bulgular sunmaktadır. Bu

bölgeler içinde İtalyan Rönesansı’nın kalbi olan Toskana’daki emeklilerin eğitim düzeylerinin en yüksek olduğu ve burada yüksek kültür öğelerinin önemli bir çekim faktörü olduğu dikkati çekmektedir. Diğer yandan, İspanya kıyılarında emekli bölgelerinin ortaya çıkışı kitle turizmi ile yakından ilişkilidir.

Kuzey Amerika’daki çalışmalar hakkında, öncelikle belirtilmesi gereken, bu konunun ABD için uluslararası göç çalışmaları kadar iç göç çalışmalarının da kapsamında olduğudur. Başka bir ifadeyle, emekli göçleri, Kuzey Amerika’da Kanada-ABD arasında gerçekleşen hareketler dışında bir iç göç hareketidir. Kıtayı bir uçtan bir uca kaplayan geniş yüzölçümü, sahip olduğu farklı iklim kuşakları, yüksek refah düzeyi ve yaşlanan nüfusu ile ABD, emekli göçlerinin yoğunlaştığı bir ülkedir. Emekliler, kar kuşağından güneş kuşağına, özellikle de Florida Eyaleti’ne göç etmektedirler, hatta Özgüç (2007:374) Florida’nın daha 1920’lerde bir emeklilik göçü destinasyonu olduğunu belirtmektedir. ABD’nin Florida (Litvak ve Lognino 1987) ve Arizona (Sun City) (Gober 1985) gibi çeşitli eyaletleri, emekli göçleri açısından incelenmiş; eyaletler arası göçün emeklilik ve iklim ile ilişkisi de Chevan ve Fischer (1979) tarafından ele alınmıştır. ABD-Kanada arasında ya da ABD’den Meksika ya da Panama’ya da emekli göçlerini ele alan (örneğin Migration Policy Institute 2006) çalışmalara da rastlanmaktadır.

Dünya’nın diğer bölgelerinde de yaşlılar genellikle *güneşe doğru* göç etme eğiliminde olsalar da örneğin **Japonya**’dan kaynaklanan emekli göçlerini inceleyen Shinozaki’nin (2006), Yeni Zelanda’daki Japon emeklilerin, daha önce bu ülkede iş yaşamları ile ilgili bağlantıları olduğuna dair bulguları dikkat çekicidir. Bundan başka, emekliliğin ardından göç etmek, Japonlar tarafından, yaşamlarındaki sorumluluklarından kaçma fırsatı olarak da değerlendirilebilmektedir. Japonya’yı ele alan bir diğer çalışma da Kubo ve Ishikawa’ya aittir (2004). Bu çalışma, Japonların göç motivasyonlarının Avrupa’daki yapıyla benzeştiğini de ortaya koymaktadır: eğlenme - dinlenme olanaklarının varlığı, yeni bir toplumsal çevre, düşük yaşam giderleri gibi. Mings (1997) ise **Avustralya**’da güneyden kuzeye doğru hareket eden “kış güneşi arayan” (*winter sun-seekers*) bir

grubu ele almıştır. Bulunulan yarıküre nedeniyle göçün yönü tersine dönse de sıcaklık arayışı aynı kalmaktadır. İklim, %80'in üzerindeki payı ile en önemli çekiciliktir. Kuzey Amerika'daki mevsimlik emekli göçü yapısı ile Avustralya'yı karşılaştıran yazar, aralarında pek çok benzerlik bulunsa da Avustralyalıların toplumsal etkileşimlerinin Kuzey Amerikalılardan daha düşük; coğrafi hareketliliklerinin ise daha yüksek olduğu sonucuna varmaktadır. Avustralya, *grey nomads* olarak adlandırılan yaşlı göçmenlerin kuzeye ve kıyılara yönelik hareketini Cridland (2008) de ele almıştır. Cridland'e göre Avustralya'daki yaşlı göçmenler, hareketlilik ve mesafe tercihleri açısından homojen bir grup değildir ve çeşitli gruplara ayrılmaktadırlar. Destinasyon seçimi, hareketlilik ve kat edilen mesafe, bölgede daha önce geçirilen tatiller ve süre, yaş, ekonomik durum ve sağlık ve emeklilik zamanı gibi faktörlerden etkilenmektedir.

İlgili araştırmaların “yaşam biçimi göçü” başlığı altında yapılması oldukça yeni bir gelişmedir. 2009 yılında, konuya bu başlıkla vurgu yapan ilk kitap Benson ve O'Reilly'nin editörlüğünde yayımlanmış, 2010 yılının başında da Madrid'de İspanya Bilimsel Araştırmalar Yüksek Konseyi'nin enstitülerinden birinde (IEG) “*Theorizing Lifestyle Migration*” başlığıyla bir çalıştay düzenlenmiştir. Benson (2010:45), Fransa'nın Güneybatı kesiminde (Lot'ta) yerleşmiş İngiliz topluluğunu, “yaşam biçimi göçü” başlığı altında incelediği çalışmada, göçmenleri, göç etmeden önceki yaşamlarını da dikkate alarak gruplandırmakta ve “emekli göçmenleri” bu gruplardan biri olduğunu belirterek ilgili literatürdeki baskın “emekli göçü” bakışının sorgulandığını vurgulamaktadır. Emekli göçleri, yaşam biçimi göçlerinin bir biçimi olmakta ancak konunun öncelikle bu boyutuyla araştırılmaya başlanmış olması nedeniyle, ilgili literatürde emekli göçü çalışmalarının hacmi geniş bir yer tutmaktadır. Yaşam biçimi göçü daha spesifik olarak “*emekli yaşam biçimi göçü*” (Ono 2010), “*bohem yaşam biçimi göçü*” (Korpela 2010) ya da “*kırsal yaşam biçimi göçü*” (Brown ve Glasgow 2008) gibi çeşitli başlıklar altında incelenebilmektedir.

Türkiye de son yıllarda giderek artan bir biçimde uluslararası nüfus hareketlerinin hedefi olmaktadır

ve ülkenin batı ve güney kıyılarına yerleşen Avrupalılar, yeni bir göçmen kitlesini oluşturmaktadırlar. Bununla birlikte, beşeri coğrafyacılarca, Türkiye'nin uluslararası nüfus hareketleri için bir hedef ülke olarak incelenmesi oldukça yeni bir yaklaşımdır (örneğin Mutluer 2003a, Mutluer 2004, O. Deniz 2009). Türkiye'de yasadışı göç ve bunun etkileri ile sığınmacılar da (Mutluer 2003b, Bulut 2001, O. Deniz 2011) da ele alınmıştır ancak refah göçü/emekli göçü bağlamında, Türkiye kıyılarında yerleşmiş yabancılar, Türkiye'de beşeri coğrafyacılar tarafından henüz yeterince ilgilenilen bir konu haline gelmemiştir. Türkiye'de *Alanya'daki AB vatandaşları* (Südaş ve Mutluer 2006) ile ekonomik nedenlerle göç eden ve yaş ortalaması bakımından oldukça genç bir kitle olan *Antalya'daki Rus göçmenler* (Deniz ve Özgür 2010) üzerine iki çalışma ve yabancılar üzerinde olmasa da “refah göçü” konusunu Türkiye'den bir örnekleme ele alan Arı ve Hurley'nin (2011) çalışması Türkiye'de coğrafya literatürüne ilk katkılar arasında sayılabilir. Dolayısıyla, Türkiye'de henüz geniş bir coğrafi literatürden söz edilememekte ancak diğer disiplinlerden araştırmacıların Türkiye kıyılarına yerleşen yabancı göçmenler hakkındaki çalışmaları artış göstermektedir (örneğin Kaiser 2003, Kaiser ve İçduygu 2005, Özbek 2008, Balkır ve Kırkulak 2009, Bahar vd. 2009). Yapılan araştırmalar, Türkiye'nin Akdeniz ve Ege kıyılarında yerleşen refah göçmenlerinin, Akdeniz ikliminden, düşük yaşam giderlerinden ve Türkiye'deki yaşam tarzı ve sıcak insan ilişkileri gibi çekiciliklerden önemli ölçüde etkilendiklerini ortaya koymaktadır.

Dünyada Emekli Göçü/Yaşam Biçimi Göçü Bölgeleri

Emekli göçleri, çok büyük oranda Kuzey Amerika ve Avrupa ülkeleri ile kısmen de Japonya ve Avustralya-Yeni Zelanda'da gözlenmektedir. Geniş ölçekte, göç akışları, Kuzey Avrupa'da ABD-Kanada arasında ve ABD'nin kendi sınırları içinde, Avrupa'da ise Kuzey ve Batı Avrupa ülkelerinden Güney Avrupa ülkelerinin Akdeniz kıyılarına yönelmektedir (Şekil 1).

Kuzey Amerika'da yaşlı nüfus, ABD'nin *güneş kuşağı (sunbelt)* olarak da adlandırılan güney

eyaletlerinde toplanma eğilimi göstermektedir. Nevada, Arizona gibi batı eyaletleri bu dönemde 60 yaş üstü nüfusun en hızlı biçimde büyüdüğü eyaletler olmuşlardır. Güney eyaletleri arasında Florida (Clary 1991) ise öteden beri Amerikalı emekliler için en çekici eyaletlerden biri olmuştur. 21. yüzyılın başında ABD'deki 60 yaş üzeri nüfusun göç hareketlerini inceleyen Longino ve Bradley (2003), Florida'nın önemini korumakla birlikte popülerliğini yitirmeye başladığına, Arizona'nın ikinci sırada yer aldığına ve Nevada'nın ilk kez emeklilerin ilgisini çekmeye başladığına dikkat çekmektedirler. En önemli hedef bölgelerin, ortalama sıcaklıkların yüksek olduğu, daha düşük suç oranlarının gözlemlendiği, gelir vergilerinin daha düşük olduğu, taşınmazların görece ucuz olduğu, rekreasyonel ve doğal çekiciliklerin bulunduğu bölgeler olduğu gözlenmektedir. Yaşlı Amerikalılar, bu bölgelerde kurulan *emekli yerleşmelerinde* toplanmaktadırlar. ABD'nin güneş kuşağı eyaletleri, yalnızca ABD'li emeklileri değil Kanadalıları da kendine çekmektedir. Orta Amerika ülkelerinin (Bank 2004, MPI 2006) ABD'li emekliler için hedef ülkeler arasında yer almaya başladığı da vurgulanmalıdır.

Avrupa Kıtası'nın güney kıyıları, emekli göçlerinin gözlemlendiği önemli diğer bir bölgedir. Güney Avrupa ülkelerinin Akdeniz kıyıları ve Akdeniz adaları çekici alanlar olurken *İskandinav ülkeleri, Büyük Britanya ve İrlanda, Hollanda, Belçika, Almanya* ve *Fransa* göçmenleri gönderen başlıca *kaynak ülkelerdir*. Abadan-Unat (2006:366) göçün yöneldiği alanlara Türkiye'yi de dâhil ederek İngiltere, İskandinavya ve Almanya'daki 65 yaşın üzerinde emeklilerin bir kısmının İtalya'nın Toskana yöresine, İspanya'nın Costa del Sol kıyılarına ve Yunan adalarına yerleştiklerini belirtmektedir. Avrupa'daki emekli bölgeleri de ABD'dekiler gibi çoğunlukla 30-40° enlemleri arasında, Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü kuşakta toplanmaktadır; Akdeniz Havzası'nda da Güney Avrupa ülkelerinin kıyıları önemli toplanma alanları olarak ortaya çıkmaktadır. Kıyıları dışında, kırsal ve dağlık alanlar da emeklilerin ilgisini çekebilmektedir (Fotoğraf 1). King (2002), emekli göçlerini Avrupa'daki göç hareketleri içinde değerlendirirken "güneşe yönelenler" ve "kır tutkunları" olarak iki gruba

dikkati çekmektedir. Örneğin Almanlar ve Hollandalılar İrlanda'nın batısında kırsal alanlara yönelebilirken (Kockel 1991), İspanya'da da emeklilerin yöneldiği kıyılardan görece uzak köylere rastlanmaktadır. Yapılaşmanın yoğun biçimde gözlemlendiği İspanya kıyıları da halen çekiciliğini korumaktadır (Fotoğraf 2).

Batı ve Kuzey Avrupa ülkelerinden kaynaklanan emekli göçleri için uzun yıllar Akdeniz'deki en önemli varış ülkesi olan İspanya'da 2007 yılı itibarıyla 3.500.000 dolayında yabancı yaşamaktadır (Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales 2007). Bu grup içinde AB vatandaşlarının sayısı 1.234.217'dir (%35). AB vatandaşlarının %30'unu da emekli göçü gönderen başlıca ülkeler olan Almanya, Büyük Britanya, İskandinav ülkeleri ve Benelüks'ten gelenler oluşturmaktadır. Örneğin Almanya vatandaşlarının %60'ı, emekli göçleri için İspanya'daki önemli hedef bölgeler olan Balaer ve Kanarya adaları ile Malaga ve Alicante'de toplanmışlardır. İspanya'da Costa del Sol, Costa Brava ve Costa Blanca ile İspanya'ya bağlı adalar önem taşırken, Portekiz'de Algarve, Fransa'da Côte d'Azur, İtalya'da Capri, Sorrento, Toskana gibi bölgeler, Yunan adaları (örneğin Korfu, Lazaridis vd. 1999), Akdeniz adaları (Malta ve Kıbrıs) da Avrupalı emeklilerin yöneldikleri diğer destinasyonları oluşturmaktadır (Şekil 2). Avrupa'daki "geleneksel" sayılabilecek bu hedef ülkelerin yanı sıra, Macaristan, (Illés 2005), Bulgaristan (Allen ve Dandolova 2006), Yunanistan ve Türkiye'nin (Balkır ve Kırkulak 2009) de daha yeni destinasyonlar arasında yer aldığı ve söz konusu ülkelerdeki uluslararası turizm hareketliliğinin artışına ve emlak sektörlerinin gelişimine bağlı olarak emeklilerin, bu ülkelere de yöneldikleri gözlenmektedir.

Avustralya'da ise çeşitli büyüklüklerde, çok sayıda emekli yerleşmesi yer almaktadır. Yeni Zelanda'da da emekliler için tasarlanmış yerleşmeler bulunmaktadır. Avustralya'daki yerleşmelerin büyük bir bölümü ülkenin doğu kesiminde, Yeni Güney Galler, Victoria ve Queensland'de toplanmaktadır. Avustralyalı yaşlılar, bu eyaletlerden Yeni Güney Galler'de *Sydney* çevresine, Victoria'da *Melbourne* çevresine, Queensland'de ise *Brisbane, Gold Coast* ve *Moreton Bay* ile *Wide Bay* çevrelerine ilgi göstermektedirler. **Yeni Zelanda**'da ise emekli

yerleşmeleri Kuzey Adası'nda yoğunlaşmaktadır. Avustralya da özel olarak inşa edilmiş, iyi bir çevre düzenlemesine sahip emeklilik yerleşmelerinin yanı sıra, kalıcı bir konut yerine karavanları tercih eden ve hareketlilikleri daha yüksek yaşlı göçmenler (*grey nomads*, Cridland 2008) de bulunmaktadır. Bu kitle, özel olarak hazırlanmış yerleşmeler yerine, karavanlarda geçici konaklamayı tercih etmekte ve Avustralya'nın çeşitli bölgelerinde sürekli yer değiştirerek yılın önemli bir bölümünü (en az üç ay) göçebe bir şekilde geçirmektedirler.

Avustralya, Japonya'dan kaynaklanan emekli göçleri için de çekici bir bölge olurken, yaşlı Japonların, **Malezya** ve **Tayland**'ı tercih ettikleri de gözlenmektedirler. Örneğin Malezya'da *Cameron Highlands* 1990'ların sonlarından itibaren uzun süreli kalışlar için çekici olmaya başlamıştır. Bunda Japonlar için bu destinasyonu çekici kılan bazı programların uygulanması da etkili olmuştur (Ono 2008). **Afrika** kıtasının, Akdeniz ikliminin egemen olduğu güney ve kuzey kesimleri de uluslararası emekli göçü akışlarına sahne olmaktadır. Kıtanın kuzeyinde, Tunus'un kıyı turizmi bakımından en gelişmiş kesimlerinden biri olan Cebre Adası (Buchta 2009) Avrupalı emeklileri kendine çekmektedir. Güney Afrika kıyıları da, geçmişteki önemini yitirmekle birlikte (Warnes 2001), Afrika Kıtası'ndaki diğer bir destinasyondur.

Yeni Bir Hedef Ülke Olarak Türkiye

Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren Türkiye'ye yönelen bu uluslararası göç hareketleri, ulus-devletin kuruluşunda son derece önemli bir rol oynamıştır. Cumhuriyet'in kuruluş yıllarından başlayarak, ilk kırk yıl içinde Türkiye'ye yönelen göç dalgalarını, genelde Osmanlı İmparatorluğu'nun toprakları içinde kurulan çevre ülkelerden gelen etnik Türk ve Müslüman göçmenler oluşturmuştur. Bu sebeple, yakın zamana kadar Türkiye'de uluslararası göç sonucu oluşan *yabancı* bir nüfustan bahsetmek mümkün değildi. Bugün ise Türkiye'nin uluslararası göç rejimi içindeki konumu değişmektedir. Türkiye artık yoğun şekilde, farklı ulusal ve etnik kökenlerden gelen göçmenleri taşıyan uluslararası göç dalgalarına hedef olan ya da bu dalgalara geçit

veren bir ülke konumundadır. Türkiye'ye yönelen bu göçün kaynakları ve aldığı biçimler, ülkenin daha önce hedef olduğu göç dalgalarından çok farklıdır. Artık bir göç sürecinin ürünü olarak Türkiye'de yaşayan yabancılardan (yabancı ülke yurttaşlarından) söz etmek mümkündür (Kaiser ve İçduygu 2005:224). Bu yeni göçmen gruplarından birini Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü kıyı kuşağında yoğunlaşan, bir kısmı emekli Avrupa Birliği vatandaşları oluşturmaktadır. Kaiser (2007: 476), Türkiye'de yaşayan AB vatandaşlarının sayısının yaklaşık 140.000 olduğunu ve bunların içinde 70.000 kişi ile Almanların en önemli grubu oluşturduğunu belirtmektedir. Özellikle Avrupa Birliği ülkelerinden Türkiye'ye doğru olan göçler yeni olmamakla beraber, son yıllarda bu tip göç biçimlerinde yaşanan yoğunluk dikkat çekicidir. Avrupa'nın gelişmiş ülkelerinden göç eden göçmenler, Türkiye'de farklı gruplar oluşturmaktadırlar (Özbek 2008). Bu gruplar şu şekilde sıralanabilir: (1) Türkiye vatandaşlarının eşleri (2) Birinci grubun çocukları, (3) Emekliler, (4) Alternatif yaşam arayanlar, (5) Türk kökenli AB vatandaşları, (6) Osmanlı Dönemi'nde göç etmiş Batı Avrupalıların soyundan gelenler, (7) İş nedeniyle Türkiye'de bulunanlar (Kaiser 2003). Türkiye'yi yaşam biçimi göçü destinasyonu haline getirenler işte bu sınıflandırmadaki üçüncü ve dördüncü gruplara dâhil olanlardır. Bunlar, Türkiye'nin önemli kıyı turizmi merkezlerine olduğu kadar büyükşehirlerine de çoğunlukla mülk edinimi yoluyla yerleşmektedirler.

Türkiye'de yabancılara mülk satışının son on yıldaki seyri, göç hareketinin yöneldiği alanlara da ışık tutmaktadır. 2003 yılında yabancılardan Türkiye'de mülk edinimini kolaylaştıran yasal düzenlemeler sonucunda, 2000'li yılların başından bugüne, *yabancılar tarafından taşınmaz ediniminde* önemli artışlar gözlenmiştir. Türkiye'de yabancılardan mülk edindikleri alanlar, özellikle büyük kentler ile Akdeniz ve Ege kıyılarında yoğunlaşmaktadır. Kıyı bölgelerindeki bu yoğunlaşma, uluslararası turizm hareketlerinin yöneldiği bölgelerle örtüşmektedir. Bu süreç, Türkiye'yi emekliliklerinin ardından yerleşmek için seçen Avrupalıların ortaya çıkardığı göç hareketiyle paralel gitmektedir. Bu sürecin bir sonucu olarak 2010 yılının Ocak ayında,

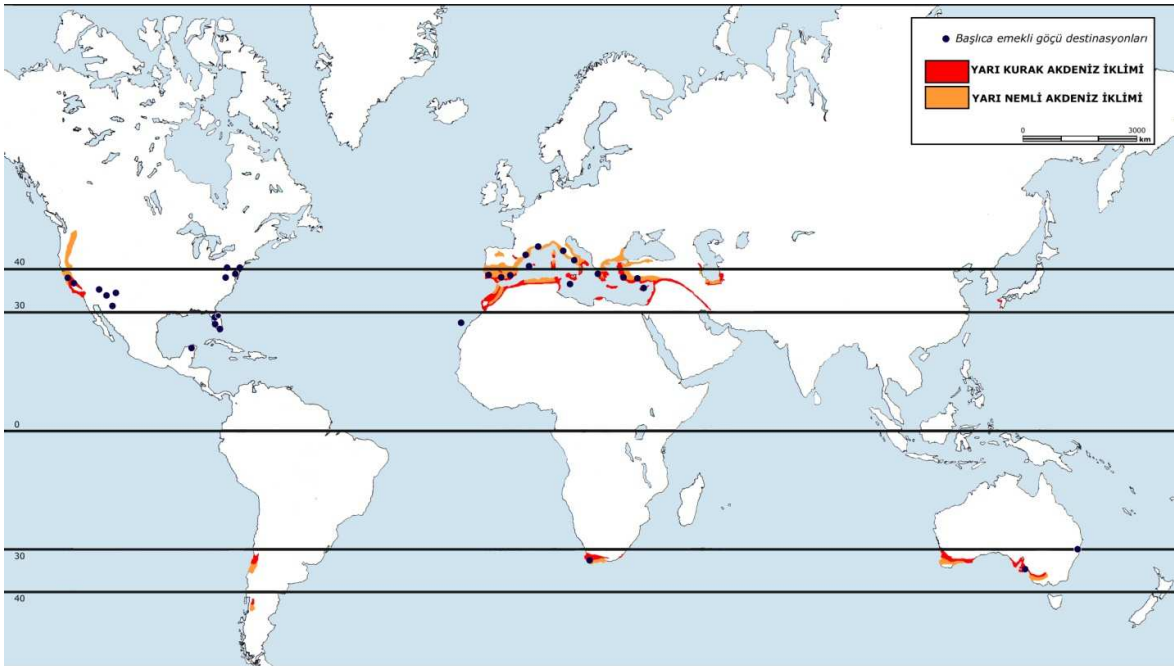
Türkiye’de taşınmaz edinmiş yabancı kişi sayısı 100.000’i, taşınmaz sayısı 90.000’i, taşınmaz alanı ise 61 milyon m²’yi aşmıştır (2003’teki yasal

değişiklik öncesinde ise taşınmaz sayısı 37.000’i biraz geçmekteydi).

Foto 1 ve 2: İspanya’nın güneyinde bir dağ köyü Mijas (1) ve yoğun yapılaşmış kıyı kuşağı ile dikkati çeken kitle turizm merkezlerinden Benidorm (2).

Photo 1 and 2: Mijas, a Spanish village (1) and Benidorm, a Spanish mass tourism destination (2) (Photos by İ. Südaş)

Şekil 1: Dünya’da belli başlı emekli/yaşam biçimi göçü bölgeleri: Dağılımı, enleme ve Akdeniz iklim kuşağına bağlılık açıkça gözlenmektedir

Figure 1: Distribution of major destinations for retirement migration/lifestyle migration.

Şekil 2: Yaşlı Avrupalıların Akdeniz kıyılarında göç ettikleri başlıca destinasyonlar.
Bu yerler, çok sayıda araştırmaya da konu olmuştur.

Figure 2: Major destinations along the Mediterranean coasts where the elderly Europeans head for.

Taşınmaz sayısındaki bu değişim, 2003–2010 arasında Türkiye’de yabancıların mülk ediniminin %143 oranında arttığını göstermektedir. Mülk edinimi, başlangıçta yalnızca ekonomik bir girdi olarak değerlendirilse de, gelen göçmenlerin yerleştikleri yerlerdeki etkileri çok daha geniş çapta ve derin olmaktadır. Bu bağlamda üzerinde önemle durulması gereken başka bir konu da göçmen topluluğunun yerel halk ile ilişkisidir.

Yaşam biçimi göçlerine temel oluşturan *turizm faaliyetleri* kalıcı olsa da kabul eden toplumlar için *turist* kalıcı biri değildir ancak *turistlerin göçmene* dönüşmesi sonucunda bu durum değişmektedir. Dolayısıyla kabul eden toplumun göçmenlere yönelik tutumları ve göçmenler hakkındaki görüşlerinin anlaşılması da son derece önem taşımaktadır zira göçmenler, kendi kültürel değerlerini de beraberlerinde getirmekte böylece farklı kültürel arkaplanlara sahip grupların karşılaşması gündeme gelmektedir. Bu grupların etkileşimi göç sürecinin devamlılığında da önemli rol oynayacaktır. Göç ve entegrasyon, Bade ve diğerlerinin (2007:15) vurguladığı gibi 20. Yüzyıl’ın sonunda ve 21. Yüzyılın başında Avrupa’daki en önemli tartışma konularını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de de yeni tartışmaların gündeme gelmesi kaçınılmazdır. Türkiye kıyılarına yerleşen AB vatandaşları arasında farklı ihtiyaçlara sahip farklı grupların

bulunduğu göz önüne alınırsa bazı konuların tartışılması kaçınılmaz hale gelecektir: Örneğin ileri yaşlarda, özellikle de emekli göçmenler, sağlık hizmetlerine ve bakıma ihtiyaç duyabileceklerdir. Emekli göçmenlerin vatandaşlık durumlarını ve sağlık ile ilgili haklarını ele alan Ackers ve Dweyer (2004), bir yandan konunun AB sınırları içinde dahi oldukça karmaşık olduğunu ortaya koymakta diğer yandan da emeklilerin haklarını kullanmak konusunda oldukça etkin olduklarını vurgulamaktadırlar. Daha genç yaş grubundakiler ise çocuk sahibi olma yoluyla ikinci nesil göçmen grubunun genişlemesine yol açarak Türkiye için yeni sayılabilecek talepleri gündeme getirebileceklerdir. Örneğin eğitim, bu konuların başında gelecektir. Dolayısıyla bu göç dalgasının yalnızca coğrafi açıdan değil, hukuksal ve sosyolojik boyutlarıyla da incelenmesine büyük bir gereksinim vardır.

Sonuç

“Yaşam biçimi göçü” olarak adlandırılan nüfus hareketlerine katılanların vurgulanabilecek en önemli özelliği sosyo-ekonomik ve demografik açıdan sergiledikleri heterojen yapıdır. Diğer uluslararası göçmenlere göre ayırt edici bir özellikleri ise bu göçmen grubunun refah toplumlarının bireylerinden oluşmasıdır. Göç kararının alınmasında, göçmenlerin önceye

dayanan turizm deneyimleri önemli rol oynarken, göç edilen destinasyondaki kalış süresinin belirsizliği, “göç” ve “turizm” ayrımını zorlaştırmaktadır. Kalış süresi, kısa turistik ziyaretlerle başlayıp, mülk edinimi ile bağlantılı mevsimlik kalışlara dönüşebilmekte ya da emekliliği takip eden kalıcı bir göçe dönüşebilmektedir. Bu kavram emekli göçlerini de içine almakla birlikte daha geniş kapsamlı bir kavramdır. Yaşam biçimi göçmenlerinin hareketi kişisel kararlara dayanır ve gönüllü olarak gerçekleşir. Büyük ölçüde hareketli bir yaşam sürdüren bu kitlenin hedef bölgedeki kalış süreleri değişmekte, yeniden yer değiştirme fikri de olasılık dahilinde bulunmaktadır. Hareketin temel motivasyonu olan *rahatlık arayışı* sonucunda, göçmenler, soğuk kuşaktan daha yumuşak ve yaşanabilir bir iklim bölgesine (Akdeniz iklim kuşağındaki turizm alanlarına) olduğu kadar, sakin ve huzurlu bir yaşam sürecekleri kırsal alanlara da yönelmektedirler. Bununla birlikte, alternatif bir yaşam arayışı ile karavan ve teknelerde sürdürdükleri hareketli bir yaşamı da tercih edebilmektedirler.

Yaşam biçimi göçlerinin ortaya çıkışı, her ne kadar ekonomik özgürlüğe dayansa da Benson ve O'Reilly (2009) yaşam biçimi göçlerinin yalnızca ekonomik olarak “ayrıcalıklı” olmaya değil, ama daha çok günümüz dünyasının esnekliğine bağlı olarak ortaya çıktığını vurgulamaktadırlar. Göçmenler hayatlarının *nerede* daha iyi olacağını düşünüyorlarsa, oraya doğru hareket etmektedirler ve bu harekette, ekonomik açıdan özgürlüğün yanı sıra, günümüzün değişen, esnek zaman ve mekân

anlayışı birlikte rol oynamaktadır. Aslında günümüz toplumlarının hareketliliğini açıklamada, “göç” kavramının yetersizliğinden de söz edilmektedir çünkü günümüzde *insan* ve *yer* ilişkisi bağlamında göç, bir yerde başlayıp başka bir yerde sonuçlanan basit bir nüfus hareketi değildir ve insanların belirli yerlere ilişkin fiziksel bağlılıkları üzerinden açıklanabilecek bir olgu olmaktan da çıkmıştır. Tekeli'nin (2007:471) vurguladığı gibi, “*insanların akışkanlığının artması ve dünyanın küreselleşmesi ve bilgi toplumuna geçilmesi ‘göç’ kavramını kullanılabilir olmaktan çıkarmaktadır. Göç olgusunda insanlar, belirli bir paha ödeyerek, belli uyum sorunları geçirerek, bir anlamda ömür boyu yaşamak için kalıcılık içeren bir yaşam yeri seçeceklerdir. Göç olgusunun gerisinde, herkesin mekânda bir yaşam noktasıyla özdeşliği kabul edilmektedir.*” Yer değiştirmenin nadir ve zorunlu bir durum olmaktan çok yaşamın bir parçası haline geldiği günümüz toplumlarının akışkanlığını açıklamada “göç” kavramının yetersizliği nedeniyle, “yaşam güzergâhı” kavramı tartışılmaktadır. Bu durumda “*insanları bir yere bağlı olarak düşünmek yerine, insanları yaşamları boyunca yeryüzünde belli güzergâhlar içinde hareket ediyorlar diye düşünmek, var olan gerçekliğin daha doğru bir temsili olacaktır* (Tekeli 2007:472). Yaşam biçimi göçleri de *bir yere bağlı olmayan ve hareket etme olanağına sahip, refah düzeyi yüksek insanların ortaya çıkardığı bir nüfus hareketidir, bir başka ifadeyle, bu esneklik sonucunda göç bir yaşam biçimi halini almaktadır.*

Referanslar

- Abadan-Unat, N. 2006. *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. İstanbul
- Ackers, L., P. Dweyer. 2004. "Fixed laws, fluid lives: the citizenship status of post-retirement migrants in the European Union" *Ageing and Society* **24**: 451-475
- Ageing and Society. 2004. *Older Migrants in Europe: Papers from a European Science Foundation Scientific Network* (Editörler: K. Friedrich, L. Kellaher, S. Torres) **24**(3).
- Allen, J., I. Dandolovala. 2006. "The English in Bulgaria" *Workshop 24: Cross-border Second Home Ownership*. Urban Planing Institute of the Republic of Slovenia. Ljubljana.
- Arango J. 2000. "Becoming a Country of Immigration at the End of the Twentieth Century: the Case of Spain" R. King, (Editör) *Eldorado or Fortress: Migration in Southern Europe* sf. 253-276 Palgrave Publishers. New York
- Arı, Y., P. T. Hurley. 2011. "Doğal Zenginlikler ve Şehirselleşme Politik Ekolojik Dönüşümler: Edremit Körfezi Örneği, Balıkesir" *TÜCAUM VI. Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde, sf. 345-353 Ankara
- Bade, K. J., P. C. Emmer, L. Lucassen, J. Oltmer. 2007. *Enzyklopädie Migration in Europa: Vom 17. Jahrhundert bis zur Gegenwart* Verlag Ferdinand Schöningh Paderborn
- Bahar, H.İ., S. Laçiner, İ. Bal, M. Özcan. 2009. "Older Migrants to the Mediterranean: The Turkish Example" *Population, Space and Place* **15**: 509-522
- Balkır, C. , B. Kırkulak. 2009. "Turkey, the New Destination for International Retirement Migration" H. Fassmann, M. Haller, D. Lane (Editörler) *Migration and Mobility in Europe: Trends, Patterns and Control* sf. 123-143 Edward Elgar Publishing Ltd.
- Bank, S. P. 2004. "Identity narratives by American and Canadian retirees in Mexico" *Journal of Cross-Cultural Gerontology* **19**: 361-381
- Barke, M. 1991. "The growth and changing pattern of second homes in Spain in the 1970s" *Scottish Geographical Magazine*. **107** (1): 12-21
- Barke, M., L. A. France. 1988. "Second homes Tourism: Balearic Islands" *Geography* **73** (2):143-145.
- Benson, M. 2010. "The context and trajectory of lifestyle migration: the case of British residents in southwest France" *European Societies*, **12** (1):45-64
- Benson, M., K. O'Reilly (Editörler). 2009. *Lifestyle Migration: Expectations, Aspirations and Experiences*, Ashgate
- Buchta, K. 2009. "Djerba –Insel der Glückseligen? Deutsche Staatsbürger mit Dauerwohnsitz in Djerba" *Südtunesien Mitteilungen der Fränkischen Geographischen Gesellschaft* **56**: 357-384
- Bulut, İ. 2001. "Yasadışı Göçün Toplumsal ve Kültürel Alanda Ülkemize Etkileri". *Türk Koop. Ekin* **18**:44-48
- Brown, D. L., N. Glasgow (Editörler). 2008. *Rural Retirement Migration* Springer. Dordrecht
- Breuer, T. 2005. "Retirement Migration or rather Second-Home Tourism? German Senior Citizens on the Canary Islands" *Die Erde* **3**:313-333.
- Božić, S. 2006. "The Achievement and Potential of International Retirement Migration Research: The Need for Disciplinary Exchange" *Journal of Ethnic and Migration Studies* **32** (8): 1415-1427

- Clark, W. A. V., K. White. 1990. "Modelling Elderly Mobility" *Environment and Planning A*. **22**: 909–924
- Clary, D. 1991. "La Migration de retraite en Floride" *Norois* **38**(150) : 127–144
- Clout, H. 1995. "International Counterurbanization: British Migrants in Rural France by Henry Buller and Keith Hoggart" Book Review. *The Geographical Journal* **161**(3):330
- Casado-Díaz, M. A., U. Lundh, T. Warnes 2002. *Older Migrants in Europe: Projects and Sources* Sheffield Institute for Studies on Ageing, University of Sheffield, Sheffield
- Chevan A., L. R. Fischer. 1979. "Retirement and Interstate Migration" *Social Forces*. **57**(4):1365–1380
- Cridland, S. 2008. *An Analysis of the Winter Movement of Grey Nomads to Northern Australia: Planning for Increased Senior Visitation*. PhD Thesis. James Cook University.
- Casado-Díaz M. A., 2006. "Retiring to Spain: An Analysis of Differences among North European Nationals" *Journal of Ethnic and Migration Studies* **32** (8):1321–1339
- Deniz, O. 2009. *Uluslararası Göçler ve Türkiye'ye Yansımaları: Sığınmacılar, Mülteciler ve Yasadışı Göçmenler*. Çantay Kitabevi. İstanbul
- Deniz, O. 2011. "1990 Sonrasında Türkiye'ye Yönelen Sığınma Hareketleri ve Etkileri" *TÜCAUM VI. Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde, sf. 93-102 Ankara
- Deniz, A. M. Özgür. 2010. "Antalya Ruslar İçin Ulusaşırı Toplumsal Bir Alan mı Oluyor?" *TÜCAUM VI. Ulusal Coğrafya Sempozyumu*. A.Ü.D.T.C.F. Ankara
- Dwyer, P. 2001. "Retired E.U. Immigrants, Healthcare Rights and European Social Citizenship" *Journal of Social Welfare and Family Law* **23** (3):311–327
- Fournier, G. M., D. W. Rasmussen, W. J. Serow. 1988. "Elderly migration: For sun and Money" *Population Research and Policy Review* **7** (3): 189-199
- Friedrich, K. A. M. Warnes 2000. "Understanding Contrasts in Later Life Migration Patterns: Germany, Britain and the United States". *Erdkunde* **54**(2): 108-120
- Fountain, J., M. Hall. 2002. "The impact of lifestyle migration on rural communities: A case study of Akaroa, New Zealand" C. M. Hall, A. M. Williams (Editörler) *Tourism and Migration: New Relationships between Production and Consumption* sf. 153-168. Kluwer. Dordrecht
- Gelles, R. J., A. Levine. 1995. *Sociology: An Introduction*. McGraw Hill Publishing Company. New York
- Gober, P. 1985. "The Retirement Community as a Geographical Phenomenon: The Case of Sun City, Arizona" *Journal of Geography* **84** (5)189–198
- Golant, S. M. 1980. "Future Directions for Elderly Migration Research" *Research on Aging* **2** (2): 271–280
- Illés, S. 2005 "Elderly immigration to Hungary" *Migration Letters* **2** (2): 164 – 169.
- Illés, S. 2007 "Types of elderly migration". C. Kovács (Editör) *From villages to cyberspace* sf. 227–237 Department of Economic and Human Geography University of Szeged, Szeged
- International Journal of Population Geography. 1998. *Special Issue: International Retirement Migration* **4** (2)
- Kaiser, B. 2007. "Türkiye'deki Avrupa Birliği Yurttaşları: Siyasal ve Toplumsal Katılımın Önündeki Engeller", *Kökler ve Yollar: Türkiye'de Göç Süreçleri*, (475–490) içinde, (Der. Ayhan Kaya, Bahar Şahin), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.

- Kaiser, B., A. İçduygu. 2005. "Türkiye'deki Avrupa Birliği Yurttaşları" A. Kaya, T. Tahranlı (Editörler) *Türkiye'de Çoğunluk ve Azınlık Politikaları: AB Sürecinde Yurttaşlık Tartışmaları* sf. 224-238 Tesev Yayınları, İstanbul
- Kaiser, B. 2003. "Lifeworlds of E.U. Immigrants in Turkey" E. Zeybekoğlu, B. Johansson (Editörler) *Migration and Labour in Europe: Views from Turkey and Sweden* sf. 269-289 MURCIR ve NIWL İstanbul
- Kaiser, C. 2001. "Internationale Ruhesitzmigration und wandelnde Ansprüche an das Lebensumfeld", *Vortrag im Rahmen der Fachtagung Mobilität und gesellschaftliche Partizipation im Alter*, an der TU Dresden.
- King, R., A. M. Warnes, M. A. Williams. 1998b. "International Retirement Migration in Europe" *International Journal of Population Geography* 4 (2): 91-111
- King, R., G. Patterson. 1998. "Diverse paths: the elderly British in Tuscany" *International Journal of Population Geography* 4 (2): 157-82.
- King, R. 2002. "Towards a New Map of Migration" *International Journal of Population Geography*. 8: 89-106
- King, R., T. Warnes, A. Williams. 2000. *Sunset Lives: British Retirement Migration to the Mediterranean*. Berg Publishers. New York
- Kockel, U. 1991. "Countercultural Migrants in the West of Ireland" R. King (Editör) *Contemporary Irish Migration* sf. 70-82 Geographical Society of Ireland Special Publication 6. Dublin.
- Korpela, M. 2010. "Bohemian Lifestyle Migration" *International Workshop on Theorizing Lifestyle Migration: Conceptual approaches for the study of leisure-oriented movements and residential tourism* 28-29.01.2010 CSIC Madrid.
- Kritz, M. M. Douglas T. Gurak, L. Chen. 2000. "Elderly Immigrants: Their Composition and Living Arrangements" *Journal of Sociology and Social Welfare* 27(1):85-114
- Kubo, T., Y. Ishikawa. 2004. "Searching for "paradise": Japanese international retirement migration" *Japanese Journal of Human Geography* 56(1):74-87.
- Lardiés, R.; Rodríguez, V.; Rojo, F.; Fernández-Mayoralas, G. 2009. *La movilidad residencial internacional como estrategia de calidad de vida en los mayores* J.J. Pons, (Editör) Territorio y movilidad interior de la población en España - EUNSA
- La Revue Européenne des Migrations Internationales. 2002. *Tourisme et Migrations* 18 (1)
- Lazaridis, G., J. Poyago-Theotoky, R. King. 1999. "Islands as havens for retirement migration: finding a place in sunny Corfu" R. King ve J. Sunell (Editörler) *Small Worlds, Global Lives: Islands and Migration* sf. 297-319. Pinter. London
- Lin, G. 1997. "Elderly Migration: Household versus Individual Approaches" *Papers in Regional Science*. 76 (3): 285-300
- Litwak, E., C. F. Longino. 1987. "Migration patterns among the elderly: A developmental perspective" *Gerontology*, 27(3): 266-272.
- Longino, C. F., D. E. Bradley. 2003. "A First Look at Retirement Migration Trends in 2000" *The Gerontologist*. 43 (6): 904-907
- Migration Policy Institute. 2006. *America's Emigrants: US Retirement Migration to Mexico and Panama*. Washington DC

- Mings, R. C. 1997. "Tracking "Snowbirds" in Australia: Winter Sun Seekers in Far North Queensland" *Australian Geographical Studies*. **35**(2):168–182
- Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. 2007. *Extranjeros con certificado de registro o tarjeta de residencia en vigor a 30 de junio de 2007*. Madrid
- Mutluer, M. 2004. "Migrations vers la Turquie: survol des processus historiques et des données récentes" A. Manço (Editör) *Turquie: vers de nouveaux horizons migratoires?* sf. 85-107 L'Harmattan. Paris
- Mutluer, M. 2003a. *Uluslararası Göçler ve Türkiye: Kuramsal ve Ampirik Bir Alan Araştırması – Denizli/Tavas Çantay Kitabevi*. İstanbul
- Mutluer, M., 2003b. "Les migrations irrégulières en Turquie" *Revue Européenne des Migrations Internationales* **19**(3): 151-172.
- Ono, M. 2010. "Migration as a Retirement Lifestyle: Japanese Retirees and their self-actualization in Malaysia" *Theorizing Lifestyle Migration: Conceptual approaches for the study of leisure-oriented movements and residential tourism* 28-29.01.2010 CSIC Madrid
- Ono, M. 2008. "Long-stay Tourism and International Retirement migration: Japanese Retirees in Malaysia", M. Yamashita, D.W. Minami, W. Haines, J. S. Eades, (Editörler) *Transnational Migration in East Asia: Japan in a Comparative Focus* sf. 151-162 Senri Ethnological Reports 77. National Museum of Ethnology Osaka
- O'Reilly, K. 1995 "Constructing and managing identities: 'residential tourists' or a British expatriate community in Fuengirola, southern Spain". *Essex Graduate Journal of Sociology* **1**: 25–37.
- O'Reilly, K. 2007a. "*The Rural Idyll, Residential Tourism and the Spirit of Lifestyle Migration*" Thinking through Tourism Paper presented at the ASA (Association of Social Anthropologists).
- O'Reilly, K. 2007b. "Intra-European Migration and the Mobility–Enclosure Dialectic" *Sociology* **41**(2): 277–293
- O'Reilly, K., M. Benson, 2009. "Lifestyle Migration: Escaping to the Good Life?" M. Benson ve K. O'Reilly (Editörler) *Lifestyle Migration. Expectations, Aspirations and Experiences* içinde, 1-13 Farnham: Ashgate
- Özbek, Ç. 2008. *Uluslararası Göçler Bağlamında Yurttaşlık ve Kimliğin Değişen Anlamı: Marmaris Örneği*. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Muğla
- Özgüç, N. 2007. *Turizm Coğrafyası: Özellikler ve Bölgeler*. Çantay Kitabevi. İstanbul
- Rogers, A. 1988. "Age patterns of elderly migration: an international comparison" *Demography* **25** (3):355–370
- Rodríguez, V, G. Fernández-Mayoralas, F.Rojo, 1998. "European retirees on the Costa del Sol: a cross-national comparison" *International Journal of Population Geography* **4** (2): 183–200.
- Sastry, M. L. 1992. "Estimating the Economic Impacts of Elderly Migration: An Input-Output Analysis" *Growth and Change* **23** (1):54-79
- Shinozaki, M. 2006. "*Japanese International Retirement Migration: A Case Study of Japanese retired couples in New Zealand*" Paper Presentation Workshop Graduate School of Asia-Pacific Studies (GSAPS)
- Südaş, İ., M. Mutluer. 2006. "Immigration européenne de retraités vers la «Riviera turque»: le cas d'Alanya (côte méditerranéenne)" *Revue Européenne des Migrations Internationales (REMI)* **22** (3):203–223.

- Tekeli, İ. 2007. “Türkiye’nin Göç Tarihindeki Değişik Kategoriler” A. Kaya, B. Şahin (Editörler) *Kökler ve Yollar: Türkiye’de Göç Süreçleri* sf. 448-473 İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. İstanbul
- Tomljenovic, R., B. Faulkner. 2000. “Tourism and older residents in a sunbelt resort” *Annals of Tourism Research* **27** (1): 93–114.
- Torkington, K. 2010. “Defining lifestyle migration” *Dos Algarves* **19**: 99-111
- Walters, H. W. 2000. “Types and Patterns of Later Life Migration” *Geografiska Annaler*. **82** (3) :129–147
- Walters, H. W. 1994. “Climate and US Elderly Migration Rates” *Papers in Regional Science* **73** (3): 309–329
- Walters, W. H., E. I. Wilder. 2003. “Disciplinary Perspectives on Later-Life Migration in the Core Journals of Social Gerontology” *The Gerontologist*. **43** (5):758–760
- Warnes, A. M. 2001. “The International Dispersal of Pensioners from Affluent Countries” *International Journal of Population Geography* **7** (5):373–388
- Warnes, A. M., G. Patterson. 1998. “British Retirees in Malta: Components of the Cross-National Relationship”. *International Journal of Population Geography* **4** (2): 113–133
- Williams, A.M., R. King, A. Warnes. 1997. “A place in the sun: international retirement migration from Northern to Southern Europe” *European Urban and Regional Studies* **4**: 115-134
- Williams, A., M. Hall. 2000. “Tourism and Migration: New Relationships between Production and Consumption” *Tourism Geographies* **2** (1):5–27
- Williams, A. M., R. King, A. Warnes, G. Patterson. 2000. “Tourism and International Retirement Migration: New Forms of an Old Relationship in Southern Europe” *Tourism Geographies* **2**(1): 5-27
- Wiseman, R.F. and Roseman, C.C. 1979. “A typology of elderly migration based on the decision making process” *Economic Geography* **55**: 324–37.

---

¹ Journal of Gerontology: Social Sciences, Research on Ageing, Journal of Applied Gerontology ve The Gerontologist

² Annals of Association of American Geographers, International Journal of Population Geography, Professional Geographer ve Progress in Human Geography